

Adi Šankarāčarja

BHADŽA GŌVINDAM

IZVIRNO SANSKRITSKO BESEDILO
Z LATINSKO TRANSLITERACIJO,
DOBESEDNIM POMENOM,
UVODNIKOM IN RAZLAGO

razlagalec
SVAMI ČINMAJANANDA

V slovenščino prevedel : **Rajko Jerama**
(Društvo za Transcendentalno meditacijo Kranj, 2013)

Centralna združba poslanstva Činmaja
Mumbai – 400 072

UVOD

Gospod Mojster Šankarā ni bil le velik mislec in najvzvišenejši izmed filozofov *advajte*, ampak v bistvu navdihnjena prvaka hinduizma in eden od najbolj jedrih misijonarjev v naši deželi. Takšen mogočen vodja je bil potreben v času, ko se je hinduizem utapljal, omrežen z vablivo budistično filozofijo, pri čemer je dekadentna hindujska družba posledično doživela razkol. Razdružila se je v ločine in razdelke, ki so se med seboj prepirale z neskončnimi utemeljitvami, bodisi da je vsaka od njih favorizirala različno gledišče. Vsak *pandit* je imel, kakor se zdi, svoje privrženice, svojo lastno filozofijo in tolmačenje. Vsak je bil ognjevit in močan nasprotnik vseh drugih stališč. Ta intelektualni razkroj, še posebej na področju religioznih spisov, nikoli prej ni bil tako resen in tako uničujoč kakor v obdobju *Śrī Šankare*.

V takšnih časih, ko je bila naša družba plodna za uspevanje kakršne koli idealne in praktične filozofske misli, so Budove čudovite vrednote nenasilja, samonadzora, ljubezni in sočutja očarale tako kralje kakor tudi njihovo ljudstvo v tej deželi. Vendar splošna dekadenca tistega obdobja tudi budistom ni prizanesla. Ti so med sabo tekmovali v različnih stališčih, in do takrat, ko se je na obzorju hindujske zgodovine pojavil Šankarā, je ateistična šola budizma (*Asad-Vādīs*) zvalila velik delež hindujskega ljudstva.

V takšno zmedeno intelektualno ozračje je Šankarā prinesel svojo poživljajočo filozofijo ne-dvojnega Brahmana *upanišad*. Lahko si predstavljamo, kakšno ogromno delo je to moralo biti za enega samega človeka v tistih dneh¹, ko sodobna sredstva mehanskega transporta in propagandni mehanizmi niso bili poznani. Šankarova genialnost je rešila ta problem in do trenutka, ko je njegovo smrtno telo leglo k počitku, je pregnal napačno budistično ideologijo onstran meja svoje dežele ter ponovno zedinil filozofsko misel v tedanjo *Ārjāvarto*. Po stoletjih tavanja se je Indija, nedvomno bogatejša za lastno izkušnjo, a utrujena in izčrpana, vrnila k svoji originalni miselnosti.

Pri svojem misijonarskem poslu širjenja filozofske resnice *upanišad* in skozi ponovnega odkrivanja resnične kulturne osnove našega naroda je Šankarā v svojem arzenalu imel pestro izbiro učinkovitih orožij. Bil je resnično najodličnejši genij, ki se je sam lahko lotil te sebi zadane naloge kot edini angel varuh kulture *ršijev*.

Šankarā je bil izvrsten mislec, briljanten razumnik, osebnost z blestečim videnjem Resnice, njegovo srce pa je utripalo v podjetni veri in goreči želji služiti narodu, skratka bil je sladko čustven in neizprosno logičen; *upanišade* so z njim dobile najprimernejšega Duhovnega Generala.

Zares širok program je moral Šankarā udejanjiti v razdobju dvajsetih učinkovitih let, kajti v dvaintridesetem letu starosti je zaključil svoje delo in prenehal svojo pojavnost med smrtniki tega sveta.

V svoje delo je vnesel lastno literarno spretnost, tako v prozo kakor tudi v poezijo, in pod njegovimi prsti ter v vročici njegovega vnetega idealizma je véliki sanskrtski jezik postal skoraj plastičen. Lahko ga je zgnetel v poljubno obliko. Od čile proze, težko obložene z argumenti, katerim se ni dalo upreti, do gibkih potočkov povzdigujočih milozvočnih pesmi o ljubezni in lepoti ni bilo nobene jezikovne tehnike, ki se je Šankarā ni lotil; in katero koli obliko je privzel, se je v njej izkazal za mojstra. Od možate proze do žensvene poezije, od verzov vojaške koračnice do plešočih melodičnih besed, bodisi v dvoranah tolmačenj *upanišad* ali v svetišču komentarjev *Brahma sūter*, bodisi v amfiteatru njegovih razprav o *Bhagavadgīti* ali na odprtih cvetočih planjavah njegovih pesmi predanosti, je njegovo pero plesalo v ritmu njegovega srca in nihajih njegovih misli.

Pero samô ne bi zmagalo v vojni za našo deželo. Izkazal se je za sijajnega organizatorja, daljnovidnega diplomata, pogumnega junaka in neutrudnega služabnika dežele. Nesebičen in neprevzeten je ta mogočni angel širom in počez prehodil deželo v služenju svoji materi domovini in poučevanju svojih rojakov, da živijo dostojanstvo in slavo Indije. Tako širokega programa posameznik ne more udejanjiti niti ga obdržati brez posredništva velike discipline in popolne organizacije. Z ustanovitvijo samostanov, odprtjem templjev, organiziranjem šolskih ustanov in celo z osnovanjem določene duhovniške zakonodaje ta véliki mojster ni pustil nič nedokončanega pri vzdrževanju doseženega.

Bhadža Gōvindam je eden od navidez manjših, toda dejansko zelo pomembnih del *Ādi-ja Šankarāčarje*. V njem so temelji *vedānte* podani v preprostih, melodičnih verzih, tako da so otroci *ršijev* lahko že od zgodnjega otroštva dalje odraščali v melodiji *advajte*. Melodični ritem v teh kiticah omogoča, da si celo otroci zlahka zapomnijo in ponovijo te plodne verze. Z iskrenim študijem te pesmi lahko inteligenten mlad človek odpravi vse svoje zablode (*mōha*), zato se pesem imenuje tudi *Mōha mudgara* (mudgara = kladivo).

Popularna zgodba opisuje okoliščine, v katerih se je ta sijajna pesem izlila iz Učiteljevega srca². Rečeno je, da ko se je Šankarā nekoč s svojimi štirinajstimi učenci (privrženeci) sprehajal, je zaslišal starega pandita, kako sam

¹ 7. do 9. stoletje AD

² dvādaśamañjarikābhireṣaḥ kathito vaiyyākaraṇaśiṣyaḥ

pri sebi ponavlja slovnična pravila. Ob tem jalovem naporu *pandita*, da bi izpostavil zgolj intelektualne dosežke, kar je pomenilo tratenje njegovega časa in življenja, ne da bi v sebi uresničil duhovno razodetje, je Mojster, pravijo, izpovedal te kitice, znamenite kot *Mōha mudgara*, ki so sedaj splošno poznane kot *Bhadža gōvindam*. "Slovnična pravila ne bodo nikoli nikomur pomagale ob času smrti. Dokler živiš, si prizadevaj uresničiti brezsmrtno stanje čistosti in popolnosti!"

Uvodna kitica je vzeta za refren oziroma napev, ki se ga v poudarek recitira na koncu naslednjih verzov, tradicija pa govori, da je dvanajst kitic, katere neposredno sledijo, izpovedal Mojster sam. Skupno so poimenovane *dvādaśamandžarikā stōtram*. Učiteljevo navdihnjeno razpoloženje in eksplozivna pesem sta morala biti zelo nalezljiva, saj je takrat vsak od njegovih privržencev, ki so bili z njim, prispeval *po eno svojo kitico. Te so skupno poimenovane *čaturdaśamandžarikā stōtram*. Potem ko je slišal vse verze, Šankarā v sklepnih štirih kiticah prinaša blagoslov vsem resničnim iskalcem za vse čase.

Ta niz enaintridesetih kitic, skupaj naslovljenih kot *Mōha mudgara*, je v naši deželi zelo popularen. Tako je pač naravno, da je po zaslugi raznih ustanov vedno znova prihajalo do njegovih natisov in različna branja so, počasi, postala enako popularna. V naših komentarjih smo tu in tam navedli posamična alternativna čtiva.

V nekaterih izdajah te pesmi, *Mōha mudgare*, imamo manjše število kitic; v nekaterih je zaporedje kitic drugačno; v nekaterih se drugo polovico kitice bere skupaj s prvo polovico naslednje kitice – včasih so vrstice zamenjane in ponekdaj so besede rahlo spremenjene. Kljub vsemu v nobeni od teh ni prišlo do vmešavanja v bistvo verzov.

Prvih dvanajst verzov te pesmi, kakršna je sedaj, se skupaj imenuje *dvādaśamandžarikā stōtram* (šopek dvanajstih rožnih kitic). Šopek svežega cvetja je krasen in nas nagradi celo, kadar ga gledamo od daleč. Podobno je celo poslušanje nabožnega petja teh kitic dovolj vznemirljivo, za podjetne čebele, ki so se sposobne srečati s cvetovi in vstopiti vanje, pa je bolj sladek med vedno posebna in dodatna nagrada. Tako je tudi za študente, ki so sposobni preiti pod površinske radosti metričnega ritma in s tem vstopiti globlje v filozofske implikacije, predložene v teh verzih, tamkaj resnični nektar – utehe polna filozofija, zadoščenja poln življenjski pogled v pesmi *Bhadža gōvindam*.

Čeprav se jo uvršča med pesmi predanosti (*stōtram*), se sam napev lahko označi kot molitveni verz. Preostalih trideset z znanstveno natančnostjo secira lupino nepremišljenosti, ki zastira slavo človeka in ga sili, da je v svojem odnosu z zunanjim svetom nemočno neumen. Verze lahko v celoti štejejo za 'knjigo kategorij' (*prakriyā*) v znanosti *vedānte*.

Za razliko od drugih priročnikov *vedānte* – *Ātma bōdhe*, *Vivēkačūdāmani*, *Pančadaśī* in drugih – *Bhadža gōvindam* daje, znotraj omejenih linij njene kompozicije, bolj izrazito podobo umetnosti uresničitve in globljo diagnozo človeškega nezadovoljstva. Študentu ne nakaže le cilja in poti, marveč mu tudi razodene bednost njegovega sedanjega življenjskega sloga, grozote njegovih sedanjih življenjskih vrednot in strašne posledice, ki ga čakajo, če bo nadalje šel po poti ega in želje.

Ta *stōtra*, ki je videti preprosta, ni naslovljena na druge enako zagrete filozofe in učene razpravljalce. Potemtakem naravno ne vsebuje nobenih razdelanih logičnih trditvev, ki bi dokazale Šankarovo lastno filozofsko stališče. Avtor tudi ni vlagal nobenega dela v odpravljanje drugih nezdravih in neplemenitih prepričanj. Skratka, v teh kiticah ni dialektike.

Te so naslovljene iskalcem kot knjiga napotkov, ki jim bo pomagala hoditi po poti naravnost do njihovega cilja. Vsebuje ideje, ki iskalca lahko osvežijo na njegovi poti. Študenti, h katerim Šankarā pristopa s temi verzi, so že romarji, in vsi ti, morda, hodijo počasi pod silnim bremenom njihove lastne utrujenosti. To je knjiga nasvetov (*upadēśa*) in ne knjiga razprav (*vāda*). V *Bhadža govindī* se srečamo z učiteljem, ki mehko svetuje svojim ljubljanim učencem v skrivnih kamrah njihovih lastnih svetih bivališč.

Učenec (*śiśja*) je: (a) nekdo, ki ga poučuje učitelj¹, (b) nekdo, ki se je poboljšal – postal relativno bolj introvertiran, s tem ko je opustil ekstrovertiranost, ki mu je bila svojska v preteklosti – skozi študij vsebine *śāster*², (c) nekdo, ki nadzira in brzda aktivnosti svojih čutil.³

Resnični učenec je torej nekdo, ki ga je poučeval učitelj in ki na podlagi tako pridobljenega razumevanja sedaj postaja čedalje bolj introvertiran, v primerjavi s preteklostjo, in nekdo, ki je neodvisno pričel krotiti in nadzirati vse čutne appetite ter kaprice svojih čustev in misli. Takšni učenci so bili občinstvo, kateremu je bila namenjena *Bhadža gōvindam*.

Če naj te kitice utišajo trditve nasprotnikov *advajte*, na noben način ne gre za izraz blago in mehko uglasbene nabožne recitacije, ki brbota skozi srce blagih čustev in v človeku začasno porodi občutje božanskega sentimenta; v njej ni nobene tovrstne mehkoobe. Teh enaintrideset kitic ima učinek in slog mlatilnega biča. V tem pristopu k popravljanju tistih, ki se motijo, ni nobene mehkoobe. Iz nujnosti premlati oziroma s krutim mačjim repom ošvrkne človeški hrbet. Ko gori hiša, ti pri bujenju tvojih spoštovanih staršev, žene in otrok ni treba

¹ šikšate

² šiśjate

³ indrijani

upoštevati nobenih formalnosti. Urgentnost takšnega trenutka zahteva, da se jih nemudoma zbudi. Tako je tukaj v *Mōha mudgari* nekaj kriminalno sladkih udarcev s prijazno-krutim bičem strašne neučakanosti, izhajajoče iz sovražne ljubezni do blaginje ljubljenih učencev, ki še spijo v žalostih *samsāre*, ko hišo življenja ližejo zublji smrti.

MŌHA MUDGARA

Išči Govindo

भज गोविन्दं भज गोविन्दं
गोविन्दं भज मूढमते।
संप्राप्ते सन्निहिते काले
न हि न हि रक्षति ङुकृञ् करणे ॥ १ ॥
bhadža gōvindam bhadža gōvindam
gōvindam bhadža mūḍhamatē .
saṃprāptē sannihitē kālē
na hi na hi rakṣati ḍukṛñkaraṇē /1/

भज - išči, गोविन्दं – Govindo, भज - išči, गोविन्दं – Govindo,
भज - išči, मूढमते – o bedak, संप्राप्ते – (ko) pride, सन्निहिते –
domenjen, काले – čas (smrt), न हि – zagotovo nikoli, न हि –
zagotovo nikoli, रक्षति – rešiti ङुकृञ् करणे – slovnična pravila

1. Išči Govindo, išči Govindo, išči Govindo, o bedak! Ko pride domenjeni čas (smrt), te slovnična pravila zagotovo ne bodo rešila.

To uvodno kitico se obravnava kot napev in se jo v splošnem ponovi na koncu vseh naslednjih verzov. ‘*Bhadža gōvindam*’ je recital, ki se ga običajno poje ob shodih vernikov. Vodja zapoje vsak verz in celotno občinstvo pridoda refren ‘*Bhadža gōvindam, Bhadža gōvindam*’. V tem napevu se učence pozove, da naj raje napolni svoje srce z mislimi o Bogu namesto s svojimi skrbmi, da si zagotovi, kopicí ali lasti posvetne dovršenosti ali celo dosežke.

Pod slovničnimi pravili, ki so tu naznačena, sta mišljena ‘vse posvetno znanje in imetje’. Tukaj omenjena slovnična formula, *dukṛinjakarane*, je vzeta iz *dhātupāthe* Pāninijeve slovnične teze.

Vnašanje te obsodbe – se pravi, da celotna slovnična in druge posvetne znanosti ne morejo rešiti duše, ko se približa smrt, da bi iztrgala posameznika iz tega omejenega kroga začasnega obstoja na tem svetu – nas spomni na podobno situacijo v *Āndōgja upanišadi*, kjer Nārada pristopi k Sanatkumārju in ga ponižno prosi, da ga vpelje oz. iniciira v Veliko Znanje. Učitelj postavi pravilno zahtevo: “Povej mi vse, kar že veš, da te bom lahko poučil o tem, kar še ne veš!” Tedaj je Nārada predstavil neskončen in briljanten spisec znanosti, ki jih je že obvladal – od astrologije in astronomije do književnosti, slikarstva, glasbe in plesa, vse raznovrstne znanosti, itd., nakar je Sanatkumār porekel: “Vse to so zgolj imena. Neskončno Deželo je treba spoznati. Ta presega vse to.” Zanimivo je zabeležiti, da je bila tudi na spisku Nāradovih dosežkov slovnična posebej omenjena.

Slovnično znanje je nedvomno nujno; je sredstvo, ki gre do konca. Da bi prav razumeli *šāstre* – listine, in celo da bi v polnosti dojeli učiteljev nasvet, je slovnična zelo uporabna. Ampak Mojster Šankarā tukaj obsoja, da tratimo svoje dragoceno življenje za to nebistveno početje, zraven pa nikoli resno ne proučujemo najvišje znanosti, ki edina lahko reši človeka pred tlako nepopolnosti.

Mar imaš kakšno korist od tvoje znanosti, ko napoči smrt, da bi izbrisala tvoj obstoj v tem izraženem svetu? V čem je čar umetnosti, ki jih obvladaš? Kaj ti potem pomaga slovnično znanje? Dokler živimo tu, je človekov največji podvig, da razume in obvlada skrivnost življenja, Resničnost onstran le-tega, ter da se poistoveti z Njo. Sposoben mora biti soočenja s smrtjo ne kot s trenutkom skrajnega izničenja, marveč kot z odskočno desko, ki ga bo vrgla v miroljubno in božansko Večno Eksistenco.

Obstaja niz optimistov zgolj s knjižnim znanjem, ki citirajo *Gīto* in pravijo, da se bodo v času slovesa spomnili Boga in tako dosegli vse, kar je za doseči; v *Gīti* je rečeno: “*antakālē ča*.”¹ Pomembnost pripone ‘*ča*’ v splošnem ni dobro spoznana. Šankarā v svojem komentarju razloži, da ta pripone ‘*ča*’ pomeni ‘skozi vse življenje in v času slovesa’.²

Izraz ‘*bhadža*’ pomeni ‘člaščenje’. Ne gre zgolj za obredno rutino in monotono posipanje cvetja ali za mehanično recitiranje nekkih izbranih *manter* ali himn. ‘Iskanje naše istovetnosti z Gospodom’ je resnični *bhadžan*, resnična *sevā* – ‘služenje’. Najsi bo v tvoji zasebni kapelici ali v javnem templju je tamkaj izvajano ‘služenje’ nedvomno v vseh religijah regulirano z določenim kodeksom; to prinaša enoznačnost širom dežele.

¹ Antakale
² purvamapi

Prehajanje skozi te gibe je v najboljšem primeru 'religiozni dril'. Resnični *bhadžan* je totalna subjektivna izročitev, z ljubeznijo in predanostjo, pri božjem oltarju po zamisli predanega.

Ta proces lastnega raztapljanja ob Gospodovih stopalih je razvrščen v devet kategorij: (1) poslušanje o slavi Boga (*śravanam*); (2) prepevanje o slavi Ljubljenega tvojega srca (*kīrtanam*); (3) stalno premišljevanje o njegovi naravi in lepoti (*smaranam*); (4) čaščenje Gospodovih stopal v duhu zastrtja sebe (*pādasevanam*); (5) s pomočjo izbranih manier in svetih vedskih himn, pri čemer se uporabi stvari, predpisane za oboževanje Gospoda (*arčanam*); (6) priklanjanje Gospodu (*vandanam*); (7) služenje Gospodu (*dāsjam*); (8) ljubeče priklicanje Gospoda in prijateljski pogovor z Njim (*sakhjam*); in nazadnje (9) nudenje sebe, v polni predanosti Gospodu, kot ponižnega daru ob njegovem oltarju (*ātmanivedam*).

V vseh teh je prisoten duh čaščenja, 'bhadža'. Bistvo v vsakem čaščenju (*bhadžanam*) je 'služenje' (*sevā*). *Īsvara-sevā* je *Īsvara-bhadžanam*; *džana-sevā* je brez dvoma *Džanārdana sevā*.

Izraz 'Govinda' za naznačitev Višnuja se v *Višnu sahasranāmi* pojavi dvakrat.¹ Šankarā v svojem komentarju etimološko razloži ta izraz v smislu štirih različnih poti k isti Najvišji Resničnosti, k absolutnem Brahmanu. Besedo 'Govinda' razčleni na naslednje štiri načine: (1) kdor je odkril in spoznal zemljo, torej nekdo, ki je spoznal podstat, na kateri se odvija igra sveta; (2) kdor je Gospod živine – ne le kot božanski Pastirček iz Gokula, kot sam Življenje podeljujoči Dejavnik za vsemi živalskimi strastmi in samo Bistvo kraljestva vsega živega; (3) kdor podeljuje govor² – samo moč, prek katere vsa živa bitja s pomočjo govora medsebojno prenašajo znanje, bodisi v primeru pasjega lajanja ali oslovskega riganja ali človeške zgovornosti; (4) kogar se spozna skozi vedska besedila – Najvišja Resničnost, ki jo nakazujejo Velike Izjave (*mahā-vākje*).

Skratka, *Govinda* se nanaša na Bistvo, *ātmana*, ki je Resnica v ozadju nenehno spremenljivega toka stvari, iz katerih se sestoji vesolje naših doživetij. *Govinda* je *upanišadski Brahman*. Je Najvišja Resničnost, Veliki Bog. *Bhadža gōvindam* potemtakem pomeni 'išči svojo istovetnost z *Govindo*, Najvišjim,' in ne trati svojega časa zgolj za sledenje slovnici in drugemu takšnemu zares nedobičkonosnemu lovljenju sekularnega znanja, posvetne lastnine, trenutne slave in minljivih radosti.

मूढ जहीहि धनागमतृष्णाम्
कुरु सद्बुद्धिं मनसि वितृष्णाम्।
यल्लभसे निजकर्मोपात्तं
वित्तं तेन विनोदय चित्तं ॥ २ ॥
mūḍha džahīhi dhanāgamatṛṣṇām
kuru sadbuddhiṃ manasi vitṛṣṇām.
jallabhasē nidžakarmōpāttam
vittam tēna vinōdaja čittam. /2/

मूढ – o bedak, जहीहि – opusti, धनागमतृष्णाम् – hlepenje po posedovanju bogastva, कुरु – proizvedi, सद्बुद्धिं – misli Resničnosti, मनसि – v (svojem) umu, वितृष्णाम् – prost strasti, यत् – karkoli, लभसे – dobiš (za nagrado iz preteklosti), निजकर्म – s svojimi dejanji, उपात्तं – pridobljeno, वित्तं – bogastvo, तेन – s tem, विनोदय – zabavaj, चित्तं – (svoj) um

2. O bedak! Opusti hlepenje po posedovanju bogastva. Proizvedi v svojem umu, prostem strasti, misli Resničnosti. Karkoli dobiš (za nagrado iz preteklosti), s tem se zabavaj (bodi zadovoljen).

(Išči *Govindo*, išči *Govindo*...)

Ekstrovertirane osebnosti odtavajo proč od Resničnosti, da bi se omrežile s končnimi izkustvi radosti in iščejo svojo izpolnitev v zunanjem svetu. Želja po posedovanju, pridobivanju in uživanju je edina motivacijska sila, ki povleče takšnega človeka iz njegovega notranjega ravnovesja v viharna področja pohlepa in poželenja. S tem početjem se človek zaplete v žalosti *samsāre*, čeprav je dedič neskončnega miru in popolnosti.

Nekdo, ki trpi zaradi lastne nevednosti se imenuje tepec (*mūḍha*). Šankarā zadane žebljico na glavico celotnega problema življenjskih bolečin, ko pozove človeka, naj opusti 'hlepenje po posedovanju bogastva'. Na tem mestu

¹ V 33. in 71. kitici.

² Yadvacana

uporabljen izraz 'bogastvo' (*dhanam*) je treba razumeti v najširšem pomenu besede. Zaobjema vse posvetne predmete imetja, ob katerih lastnik zaman čuti začasno zadovoljstvo.

Bogastvo je samo po sebi nedolžno; filozofija ne nasprotuje bogastvu. Tukaj ni rečeno: "Odreci se bogastvu," ampak le nezahvalno hlepenje (*trṣṇā*) po bogastvu je treba opustiti. 'Želja po bogastvu' je subjektivno ohranjan odnos posameznika s predmeti sveta, za katere verjame, da mu verjetno lahko nudijo srečo. Zunanjih predmetov ni treba obsojati, le človekov odnos do njih mora biti pameten in častit.

Ko je duh na ta način očiščen strasti, mora človek z brezstrastnim duhom (*vi-trṣṇā*) meditirati o Resničnosti. Če je potegnjena iz njegovih trenutnih zaposlitev, postane prazen; naravi pa je vakuum zoprni. Če je um odtegnjen od predmetov svoje zabave, v sebi zbere neskončni momentum, če pa zase ne odkrije ustvarjalnega polja samouporabe, se bo zagotovo spet razsul v različne nabore predmetov.

Duha očisti njegovega poželenja po predmetih, pohlepa po lastnini, grabežljivosti po bogastvu in taistega duha uporabi za premišljevanje o Resničnem, Vztrajnem in Večnem.

Praktični posvetni človek ob tem filozofskem nasvetu postavi dotično vprašanje: "Če naj ne bi iskali naklonjenosti imetja, če naj si ne bi priskrbeli bogastva, kako lahko živimo?" Če je filozof nepraktičen, ima posvetni človek dovolj zdrave pameti, da ovrže filozofijo in gre po poti radostne izpolnitve. Noben pošten filozof si ne more privoščiti, da pridiga nekaj nepraktičnega in nemogočega.

Šankarā tu nakaže, kako moramo živeti v svetu. Njegov nasvet, ki nam ga daje, je, da živimo radostno in zadovoljno s tem, kar dobimo 'kot rezultat lastnih dejanj'. Človeška domišljija ne pozna meja. Posameznik, ki je predal vajeti, se ne more zaustaviti na nobeni zamišljeni točki. Bolj ko zadovoljujemo želje, bolj se množijo. Lakota se dozdevno povečuje, čedalje bolj ko zadostimo željam, in občutje tragičnega nezadovoljstva se globlje zajeda v naš mir.

Človek išče zadovoljstvo v življenju, toda bogastvo nam lahko kupi samo čutno zadovoljitev. Nedvomno so strasti v nas začasno dosegle, zdi se, izpolnitev, vendar hlepenje (*trṣṇā*) se kmalu vrne v naša nedrja, da nas še brezobzirneje preganja, ravno tako prek neusmiljene tiranije. Odkriti občutek zadoščanja in živeti od tega, kar smo si zagotovili s poštenim delom, istočasno pa ne hraniti naše grabežljivosti, je videti edina metoda, s katero lahko dosežemo resnično srečo in notranji mir. Samo v takšnih nedrjih so kdaj koli možna* kontemplacija in posledična odkritja novih razsežnosti Duhovne Resničnosti.

Želja po bogastvu razvrednoti človeka. Navezanost prinese neskončne skrbi. V pridobivanju je napetost. Potrebno se je boriti, da se inteligentno ohrani, kar je nekdo pridobil. Kadar človek izgubi, kar si je z delom zagotovil, se pojavi bolečina. Obstaja zaskrbljenost glede glede ohranitve že pridobljenega; to je igra nemirne žalosti in nič več.

V *Katho-upanišadi* je mlad deček Načiketa v odgovoru svojemu učitelju, Gospodu Smrti, lepo izrazil to idejo: "Človek ni nikoli zadovoljen zgolj s svojim imetjem."¹ Šankarā spet v svojem *Vivēkačūdāmani* navede znameniti stavek iz *Brihadāraṅjak upanišade*, rekoč: "Nikakršnega upanja ni, da Resnično in Neminljivo dosežemo s posedovanjem bogastva."²

To, kar moramo opustiti v življenju, je edino občutek grabežljivosti in s to odpovedjo pride do resničnega uživanja v zunanjem svetu. O tej odprti obljubi beremo v *Īśāvāsja-upanišadi*: "Odreci se in uživaj, ne grabi bogastva drugih."³

नारीस्तनभरनाभीदेशम्
दृष्ट्वा मा गा मोहावेशम्।
एतन्मान्सवसादिविकारम्
मनसि विचिन्तय वारं वारम् ॥ ३ ॥
nārīstanabhara nābhīdēśam
dṛṣṭvā mā gā mōhāvēśam.
ētanmāṃsāvasādi vikāraṃ
manasi vičintaya vāraṃ vāram. /3/

नारी – nevesta, स्तनभर – s težo njihovih nedri, नाभीदेशम् – njihovih popkov, दृष्ट्वा – videč, मा – ne, (अ) गाः – postati plen, मोहावेशम् – obnorela zabloda, एतत् – to (je), मांस – meso, वस – tolšča, आदि – itd., विकारं – modifikacija, मनसि – v (svojem) umu, विचिन्तय – dobro premisli, वारं – znova, वारम् – znova

1 Na vittena
2 amritattva
3 tena

3. Ko vidiš polne nedri mladih nevest in njihove popke, ne postani plen obnorele zablode. To je samo modifikacija mesa in tolšče, tako da v svojem umu znova in znova dobro premisli.

(Išči *Govindo*, išči *Govindo*...)

V prejšnjih kiticah se resničnemu iskalcu svetuje, da opusti ves pohlep po posvetnem bogastvu, tukaj pa se mu svetuje, da opusti poželjivo strast do žensk. Pri vseh mojstrih od obdobja *upanišad* do današnjih dni najdemo to stalno opozorilo pred bogastvom (*kānčana*) in ženskami (*kāminī*). Tu ni govora o kakršni koli žalitvi obeh; gre za izjavo znanstvene resnice. Vsa inteligentna bitja imajo ti dve neubranljivi potrebi: 'posedovati več' (imetja) in 'uživati' (v ženski).

Vsi živi organizmi na tem svetu se gibljejo proti enemu Velikemu Pristanu, išoč mir in harmonijo. Vse nas vedno švrkata dve določeni potrebi: (a) ubežati bolečini¹ in (b) doseči srečo.² Človek se žene za 'bogastvom' samo zavoljo dokončanja vseh skrbi in občutja negotovosti; lastnina je zanj nekakšna barikada pred njegovim sovražnikom – 'strahom'. Pred vojsko negotovosti, ki oblega življenje, človek gradi okrog sebe imaginarne utrdbe, z denarjem in bogastvom. Celo milijonar ni srečen, ker si želi še več!

Ko se počuti relativno varnega pred strahom, vse bolj polno občuti tisto drugo potrebo, se pravi doseči srečo. Zaradi te potrebe moški hitro podleže neustavljivim mesenim čarom in teka za ženskimi nedri.

Tukajšnja izjava o naravni ženski privlačnosti za moške je enako veljavna v primeru naravne moške privlačnosti za ženske. Pri obeh je končna postaja samo žalost, kamor prispeta z roko v roki!

Biološko je narava ustvarila moškega in žensko z naravnim nagnjenjem za čare nasprotnega spola. To naravno potrebo je treba nadzirati, disciplinirati, prečistiti in vzvišati. Samo inteligenten razum lahko doseže to. Žival ne more; delovanje v skladu z njenimi nagoni in impulzi je zgolj njen privilegij. Slava človeka je v tem, da lahko s svojim razumom prepozna in nadzira tok svojih nagonov po mesenih užitkih ter ga preusmeri in na ta način sebe naposled poviša v nekaj bolj prefinjenega in bolj božanskega.

V začetnih dneh svoje vadbe je kaj takega za iskalca precej težko, saj nasprotuje sami naravi njihove telesnosti. Človeško telo lahko išče svojo izpolnitev samo v polju čutnih predmetov. Razum je tisti, ki je deležen vizije višjih možnosti. Za pridobitev teh videnj s pomočjo izurjenega duha mora razum obrzdati strasten tok čutnosti in tako obrniti celotno trenutno usmeritev osebnosti v vrednejše kanale duhovnega povzdignjenja. Z minevanjem časa doživlja rastoče božansko razkritje znotraj sebe. Ta tehnika obračanja nagona, da steče v smeri razumske kontemplacije, je v *joga šāstri* imenovana kot *pratipakša bhāvanā*. Vsepovsod v svetih spisih naletimo na mnoge nasvete, osnovane na tej tehniki.

Šankarā nam tu podaja vrsto mišljenja, ki je lahko učinkovit protistrup za napihnjene cene, ki jih telo pridaja čutnim predmetom. Mehke, vabljive nedri tvoje ljubljene, če jih znanstveno analiziramo in mentalno opažamo v njihovi Resničnosti, bodo razodele svojo sestavo kot zgolj meso in tolšča, zapakirana v luskasto kožo! Če v svojo mentalno videnje vnesemo te sestavine, se bomo duhovno takoj odvrnili od njihove ogabnosti. Skozi vadbo *pratipakša bhāvāne* lahko prevzgojimo svojega duha, da ne bo s svojo domišljjsko podobo sreče pobegnil v minljivo mehko telesa, polnega nesnage.

Šankarā na ta način že v samih uvodnih kiticah *Bhadža govinde* ozdravi učenca od obeh njegovih najsilnejših zaverovanosti – njegove žeje po bogastvu in njegove nagonske lakote po telesu. Ko sta ti dve odstranjeni iz osebnosti, ji bo zmanjkalo gorivo za razplamtevanje v zunanjih področjih njene očaranosti. To se ne more zgoditi kar takoj; celo ko pride do tega, pa doseženega ni tako lahko vzdrževati. Milijone življenj smo preživeli na nižjih razvojnih stopnjah, in vsakdo od nas je vzgojil ta samoohranitveni nagon: ohranitev posameznika in rase. Dvigniti se nadenj je samo po sebi dosežek, zanj pa je ponavljanje vadbe (*vāram vāram*) neizogibno. V *Vivēkačūdamani* se srečamo z isto idejo.³

Predmetni svet obstaja in se norčavo poigrava z nami; toda, ali ga sploh kdaj vidimo, kakršen je? Vsakdo se je sposoben ogniti s kopreno svoje lastne bujne domišljije, da bi ohranil predmete s svojimi zasebnimi mentalnimi prikupnostmi ali neprikupnostmi. Tako sveta ne opažamo takšnega, kakršen je, marveč strmimo v svet, ki je oškropljen z našo lastno umsko vsebino. Z opazovanjem поблиže, z neutrudnim izpraševanjem in z znanstveno analizo lahko odstranimo nenaravno barvo, ki smo jo posuli po predmetih okoli nas, in jih ugledamo v njihovi prvinski lepoti in naravnih oblikah.

Ob večernem mračenju si lahko stvari, ki jih zaznamo od daleč, napačno razlagamo; ampak, ko se jim približamo s poizvedujočim umom, bomo spoznali njihovo pravo vrednost in se jih naučili zavreči kot neuporabne. Denar in ženska sama po sebi nista grožnja za človeka, toda z našo zmotno domišljijo jima pridamo smešno napihnjeno vrednost in, prizadevajoč se zanje, potrošimo svoje moči. Zaradi te halucinacije v sebi in

1 dukha
2 sukha
3 doša

posledične zaverovanosti v svet, s katerima se kratkočasi, je izgnan iz svojega lastnega notranjega Kraljestva Radosti.

नलिनीदलगतजलमतितरलं

तद्वज्जीवितमतिशयचपलम्।

विद्धि व्याध्यभिमानग्रस्तं

लोक शोकहतं च समस्तम् ॥ ४ ॥

nalinīdalagata džalamatitaralam

tadvadždžīvitamatiśajačapalam.

viddhi vjādhjabhimānagrastam

lōkam śōkahatam ča samastam. /4/

नलिनीदलगतजलं - voda (kapljica), ki se igra na lotosovem listu,

अति – zelo, तरलं – negotov (obstoj), तद्वत् – torej, जीवितम् –

življenje, अतिशय – venomer, चपलम् – nestabilno, विद्धि – razumi,

व्याधि अभिमान ग्रस्तं – požirata bolezen in samoljublje, लोक – svet,

शोक – duševna stiska, हतं – luknjičav, च – in, समस्तम् – ves

4. Vodna kapljica, ki se igra na lotosovem listu, ima zelo negotov obstoj; tako je tudi življenje venomer nestabilno. Razumi, da svet požirata bolezen in samoljublje ter da je ves luknjičav od duševnih stisk.

(Išči *Govindo*, išči *Govindo*...)

Prejšnji dve kitici sta učencu poskušali pomagati, da pravilno presodi, kakšno mesto imata denar in ženska v dinamičnem življenju zdravega moškega. To dvoje naj ne bi služilo kot izdajalske čeri, ob katerih bi se življenjska ladja nekoga morala razbiti in potoniti. V tej kitici nam Mojster Šankarā pomaga spoznati, kako to negotovo eksistenco utelešenih preveva boleča nepopolnost, sploh če pomislimo, kako prehodnega značaja je. Z vsemi viri, ki so vedno na razpolago velikemu poetu, Šankarā vidi, da je človeško življenje tako negotovo kakor drobna kapljica, ki trepeti na konici lotosovega lista. Življenje je že samo po sebi negotovo, za povrh ga celo med negotovim obstojem požirata bolezen in samoljublje, preganja pa še stotero drugačnih duševnih stisk!

V prvi polovici kitice slikovito opiše smrtnost individualne eksistence. V drugi polovici kitice opiše od bolečin izmučeno naravo samega sveta. To je značilen primer *pratipakṣa bhāvāne* za posamično in celokupno življenje.

Bodisi da je življenje tako negotovo in svet v nekem smislu ni nič drugega kakor žalost, je glavno sporočilo tega verza, da nihče nima časa, da bi ga trafil. Smrt redko napove svoj obisk in nenajavljeno vstopi v mesta in pod čelade, v stanovanja in na polja. Ne spoštuje niti osebe niti kraja, ki ga obišče. Zatorej si prizadevaj prav sedaj! 'Tukaj' in 'sedaj' sta videti kot izstopajoča nujnost te kitice. To nas spomni na Budovo ječanje glede iste tematike, pri čemer gre za zelo podoben občutek nujnosti: "Vse je bedno, vse je bežno, bežno."¹

Čeprav sem doslej nakazal lepoto pesniške podobe, s katero Šankarā simbolizira skrajno negotovost življenja, ima analogija trepetajoče kapljice vode na konici lotosovega lista globlji vedantinski namig. To je neogibno, kajti Šankarā je bil v trenutku učitelj *advajte*, ki mu ni bilo para na svetu.

Lotos raste v vodi, obstaja v vodi, vode ga negujejo in hranijo. Nazadnje tudi premine v vodi. Roža seveda ni nič drugega kakor izraz vodá, ki je vzniknil v pojavnost zavoljo semena, ki je ležalo na dnu!

Brahman, ki je Neskončen in Edini, se sam izrazi kot lotos subtilnega telesa² zavoljo svoje lastne *sankalpe*. Obstoječ v Neskončni Zavesti, božanski in vseprežemajoči, droben žarek Njega (*ātman*), ki deluje v in skozi to opremo, je individualnost (*džīva*). *Ātman*, ki se izraža skozi lotos intelekta, je nestanoviten, prekomerno razvnet posameznik (*džīva*), ki se, kadar zapusti in preseže razum, ponovno zlije z okoliškimi vodami Zavesti. Učenci filozofije *advajte* lahko v tem slikovitem orisu zlahka prepoznajo polnejši namig od zgolj pesnikove izpolnjenosti ob lepi obliki.

Vrnitev trepetajoče kapljice v jezerske vode je vrhunec, ki ga nakazuje *mahā-vākya* 'Ti si Tisto.'

¹ sarvam

² Notranji instrumenti misli in občutkov, ki se v glavnem sestojijo iz umsko-razumske opreme, se v *vedanti* imenujejo 'subtilno telo'.

यावद्वित्तोपार्जनसक्तः

तावन्नजपरिवारो रक्तः।

पश्चाज्जीवति जर्जरदेहे

वार्ता कोऽपि न पृच्छति गेहे ॥५॥

jāvadvittōpārdžana sakta-

stāvannidžaparivārō raktah .

paścādždžīvati džardžara dēhē

vārtāṃ kō 'api na pṛččhati gēhē /5/

यावत् – dokler, वित्त – bogastvo, उपार्जन – zaslužiti,

सक्तः – ima sposobnost, तावत् – toliko časa, निजपरिवारः –

(tisti) od tebe odvisni, रक्तः – pričvrščene (na tebe),

पश्चात् – potem (kasneje), जीवति – živeti (začeti živeti),

जर्जर – postarano, देहे – telo, वार्ता – beseda, कोऽपि – nihče,

न – ne, पृच्छति – vredno govoriti (vprašati), गेहे – doma

5. Dokler je prisotna sposobnost zaslužka in prihranka, tako dolgo so vsi, ki so odvisni od tebe, navezani nate. Kasneje, ko zaživiš v postaranem in slabotnem telesu, ni doma nikomur več mar, da sploh spregovori besedo s teboj!

(Išči *Govindo*, išči *Govindo*...)

Podobno kakor žival je človek v bistvu sebičen. V splošnem ne bo dal brez upanja, da bo tudi prejel. 'Nič za nič' se zdi, da je zakon, ki upravlja naravo. Ker je to univerzalni zakon, so običajno celo najtesnejši odnosi, vsi dragi in bližnji, do tistih družinskih članov, ki zaslužijo in prihranijo, drugačni. To je bilo opaženo na vseh ravneh odnosov – mož in žena, oče in sin, brat in sestra. Skratka, v vseh medčloveških odnosih je edino tisti, ki je sposoben kaj zaslužiti in prihraniti, s primerno spoštljivostjo dragih okrog sebe upoštevan in občudovan, saj ti upajo, da se bodo okoristili z deležem njegovih prihrankov!

Popularno mnenje je, da se z denarjem lahko vse kupi in da denar prinaša spoštovanje. In to zares drži. Toda njegov pristavek, ki je v splošnem prezrt, je dokaj boleč. Kajti če je moč v denarju, potem bo do včeraj mogočen posameznik, ko njegova sposobnost zaslužka po nesreči usahne, nujno postal nesrečen človek jutrišnjega dne! Če denar lahko kupi srečo, lahko odsotnost tega povzroči samo žalost!

Sposobnost 'zaslužka in prihranka' (*vittārdžanaśaktih*) je tukaj potrebno jemati v najširšem pogledu, kajti 'bogastvo' (*vittam*) pomensko zaobjema 'vse stvari, ki lahko pridonesejo k človeški sreči'. Ta moč 'zaslužka in prihranka' bi morala vsebovati vse moči, duhovne in svetne, vsepovsod, na vseh družbenih ravneh: zmogljivost znanstvenika, politika, učitelja, govornika, izdelovalca, umetnika, itd. Ker je človeško življenje to, kar je, morajo sposobnosti in zmogljivosti nujno poiti, bodisi da starost posrka vso fizično in intelektualno učinkovitost.

Zadržujoč to temeljno resnico v umu, Šankarā pravi, da je nekdo lahko priljubljen in popularen pri ljudeh, ki ga obkrožajo, samo tako dolgo, dokler je sposoben kaj 'zaslužiti in prihraniti'. Samo tedaj lahko drugi izkoristijo 'bogatega' oziroma ga opleni. Ko njegove zmogljivosti upešajo in zaživi v postaranem in slabotnem telesu, ga vsi njegovi prijatelji in tisti predhodno od njega odvisni zapustijo, saj zanje ni več uporaben. To je žalostna pot sveta.

Biti vnaprej posvaren pomeni biti vnaprej oborožen. S poznavanjem te naravne težnje vseh udobja-ljubečih človeških src, naj inteligenten človek zasluži kolikor more, razda skladno s svojimi zmožnostmi in uživa v tem, kar si zasluži od drugih – popularnosti, naklonjenosti, upoštevanju in celo spoštovanju. Vendar naj ne misli zmotno, da je to sam cilj življenja. Naj *zasluži* notranji mir in samozadostnost in naj *prihrani* notranjo umirjenost popolnoma neodvisno od trušča množice okrog njega, ki vedno poskuša zrediti njegovo nečimrnost in stalno pitati njegovo samopomembnost!

Ta kitica iskalcu priskrbi *pratipakṣa bhāvano* zoper ničevost življenja. S takšno kontemplacijo obuzda um in ga na vajeih vodi proč od teh napačnih vrednot in varljivega občutka varnosti, in ga obrne k predanosti Najvišjemu. To je možno storiti le 'tukaj' in 'sedaj', ko je človek mlad in so njegove sposobnosti in mentalna učinkovitost na vrhuncu.

Naj vsi mladi nedvomno iščejo uspeh v življenju. Naj si prizadevajo, se borijo in gredo še dlje v svojih podvigih. Naj vsakdo zasluži, prihrani, podeli in s tem služi čim večim okrog sebe, svoji družbi in narodu. Vendar naj se to obravnava zgolj kot hobi; glavna življenjska zaposlitev bi morala biti umetnost samoočiščenja, rokodelstvo iskanja Popolnosti. Resnične dosežke je treba doseči v svoji osebni notranji kontemplaciji, tako da

še dosti prej, preden te svet zavrže, lahko zavržeš svet aktivnosti in se umakneš v bogatejši svet tihe kontemplacije in intenzivnejše zaposlenosti s seboj.

यावत्पवनो निवसति देहे
तावत् पृच्छति कुशलं गेहे ।
गतवति वायौ देहापाये
भार्या बिभ्यति तस्मिन्काये ॥ ६ ॥
jāvatpavanō nivasati dēhē
tāvatpṛcchati kuśalaṃ gēhē .
gatavati vājau dēhāpājē
bhārjā bibhjati tasminkājē /6/

यावत् – dokler, पवनः – dih (življenje), निवसति – prebiva, देहे – v (tvojem) telesu, तावत् – tako dolgo, पृच्छति – poizveduje, कुशलं – o (tvoji) blaginji, गेहे – doma, गतवति, वायौ – ko dih (življenje) odide, देह अपाये – (ko) telo razpada, भार्या – (celo) tvoja soproga, बिभ्यति – prestraši, तस्मिन् – samega tega (v samem tem), काये – telo

6. Dokler dih (življenje) prebiva v telesu, tako dolgo doma poizvedujejo o tvoji blaginji. Brž ko dih (življenje) odide in telo že razpada, se celo soproga prestraši taistega telesa.

(Išči *Govindo*, išči *Govindo*...)

Občutek oddvojenosti od slepe vnetosti za svet in od predmetov votlih užitkov je absolutna nujna, da se duha prek kontemplacije obrne k Resnično Najvišjemu. V določenih besedilih je ta ideja nekoliko preveč poudarjena, denimo v budizmu, kar je nedvomno nevarno, v kolikor življenju odvzame energičnost in v iskalcu otopi navdušenje, da živi in si prizadeva.

Ob meditacijah o življenju študent ne bi smel pristati v neki temni luknji življenjskega pesimizma. Istočasno ne bi smel biti slepo optimističen glede posvetnih dosežkov in krhke ničevosti življenja. Učitelji *vedānte* so zelo previdni. Medtem ko poskušajo človeka odvaditi od prekomernega vdajanja totalno ekstrovertiranemu življenju, vse odločno opomnijo, naj živijo v služenju ljudem in v sebi razvijejo zdravo introvertiranost.

Ršiji so nedvomno z idealno znanstveno nevezanostjo opažali življenje takšno, kakršno je, hkrati pa so ga z neizprosno poštenostjo pretresljivo realistično portretirali, samo da bi pomagali učencu, da ga vsega polno spozna. Višek tega je lahko le zdrav optimizem, in povsod, kjer so učenčeve stare vrednote raztreščene, jih mojstri *vedānte* zelo previdno nadomestijo z naborom bolj zdravih in trajnejših vrednot pozitivnega življenja.

Zahodni kritiki, bodisi da niso spoznali namembnosti takšnih kitic, v splošnem hudo kritizirajo, ker sklepajo, da filozofi z Vzhoda življenje orišejo preveč temačno in strašljivo, s čemer naj bi poskušali ljudem odvzeti vso spodbudo za življenje in napredek.

Skratka, porabiti vse življenje za golo čaščenje telesa, za večji zaslužek, tako da bi se to jalovo čaščenje lahko še bolj razvejalo, je ena od nemarnih razumskih traparij, ki ji človeštvo stalno podlega. Kajti, če je telo oboževani oltar, ne bo mogel trajno ostati tam, bodisi da starost in obdobje propadanja niso daleč niti za dandanes mlada telesa. Hraniti in rediti, oblačiti in zavarovati, z delom obremeniti in oznojiti, oskrbeti telo in se zanj boriti – vse to je samo po sebi nujno. Vendar porabiti vse življenje edino za našteto, je kriminalna potrata človeških danosti. Telo se bo namreč kmalu postaralo, oslabilo in bo naposled umrlo.

Živeti v telesu in za telo je kult *rakṣas* – kult Viročane. Viročana, kralj hudičev, je celo potem, ko je dosegel stopala Gospoda Znanja, iz njegovih napotkov lahko izluščil le tole: “Samo telo je Jaz, *ātman*, Večno. Njegovo čaščenje je največja od vseh religij.” V tej kitici se odpira kontemplativna smer in premišljevanje v tej smeri bo dokončalo navezanost na telo in raztreščilo vse jalove nečimrnosti v človeku.

Vsaj živalsko telo ima neko vrednost, ko je mrtvo; človeško telo, čim umre, je zgolj v nadlogo. Samo zato, da se vzdržuje in zredi takšen skupek nagnusne umazanije, se služi, kopiči bogastvo, reže številna grla, prakticira nizkotnost in bojuje okrutne vojne! “Celo najbližja in najdražja, tvoja lastna življenjska sopotnica,” poudarja Šankarā, “se zgrozi in prestraši ljubega telesa njenega dragega moža, ko ga je življenje že zapustilo.”

Premišljevanje o tem pomembnem življenjskem dejstvu razvija zdravo omalovaževanje telesnih ničevosti in dobičkonosno stanje nevezanosti nanje. Na telo je brez dvoma potrebno paziti, ker nam služi. Ohrani ga čistega in lepega, nahrani, obleci in umij ga; tako kakor smo uslužni do vsega, kar je uporabno. Ustrezi telesu, vendar zmeraj s trdnim in stanovitim razumevanjem, da gre zgolj za instrument, s katerim lahko osvajamo bogatejša

področja. Telo ni nekaj za vekomaj, pa tudi služilo nam ne bo enako učinkovito za vse čase. Preminulo bo, mora preminiti.

S tem pravim znanjem je živeti v telesu nekaj najbolj zdravega, saj je pričakovani obseg žalosti tedaj najmanjši.

za nadaljevanje kontaktirajte prevajalca [Rajka Jerama](#)

OM TAT SAT